

بررسی امنیت اجتماعی شهری (نمونه موردی محله کاج شهر قدس)

محمد علی رضوانی بفرولی

استاد دانشگاه آبا، قزوین، ایران

iran_friend@yahoo.com

سعیده سلیمانی

کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری ، دانشگاه علامه دهخدا قزوین، ایران

saeedeh.soleimani1993@gmail.com

علیرضا ماژورزاده ظهیری

کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری ، دانشگاه علامه دهخدا قزوین، ایران

alireza.major@gmail.com

سمیه دریایی

کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری ، دانشگاه علامه دهخدا قزوین، ایران

Parastoo.daryayi@gmail.com

چکیده

امنیت به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان مطرح می باشد، انسان همواره در تلاش برای تامین امنیت در زندگی خود بوده است، یکی از انگیزه های اصلی تشکیل حکومت ها نیز تامین امنیت بوده است؛ امنیت نخستین شرط برای زندگی انسان و سکونت در یک مکان است، اگر جایی امن نباشد، قابل سکونت نیست، و تا امنیت در شهر یا کشوری حکم فرما نباشد فراهم کردن یک اقتصاد سالم ممکن نیست؛ عوامل مختلفی می توانند امنیت در شهر را در معرض تهدید قرار دهند، به طور کلی دو تهدید اصلی نسبت به امنیت در شهرها بروز می کنند که عبارتند از: جرم و خشونت شهری

روش این تحقیق توصیفی - تحقیقی می باشد. به منظور تحلیل و بررسی امنیت در سطح محله از مجموعه شاخص هایی بهره گرفته شده است که این شاخص ها عبارتند از: کیفیت معابر ، روشنایی ، فشردگی بافت ، باز و بسته بودن فضا ، فرم کالبدی .

امنیت از جمله الزامات اساسی جهت ارتقا کیفیت زندگی و آسایش ساکنان شهر ها و محلات میباشد. در این پروژه تلاش شده تا به امنیت مردم در محله فوق برسیم به همین منظور با استفاده از مشاهدات میدانی ، حضور در محله و حضور مداوم در محله و تهیه ی پرسشنامه و توزیع آن در بین ساکنان محله مورد مطالعه به علت یابی مشکلات و حس امنیت از نظر مردم در محله پرداختیم . محله مورد مطالعه محله کاج در شهر قدس (حومه تهران) است که از امنیت در آن خیلی پایین است و محیطی با بافت نسبتاً فرسوده است و عرض معابر آن کم میباشد . کنج هایی موجود در آن فضا را ناامن تر میکند نبود نور پردازی مناسب و مشکلات دیگری که طی تحقیق به آنها میرسیم .

در پژوهش صورت گرفته مشخص گردید که با توجه به معیار های امنیت شهری محله فوق دارای امنیت شهری پایینی می باشد و همچنین رضایت مندی و حس تعلق ساکنین محله بسیار پایین می باشد

واژه‌های کلیدی: امنیت ، محله کاج ، امنیت اجتماعی ، شاخص های کالبدی ، حس تعلق

۱- مقدمه

شهر، محل سکونت، رفت و آمد، کار، تفریح و مکانی است برای زندگی و زیستن که البته باید مهبای زیستن هم باشد. لذا باید سازوکاری اندیشیده شود که مردم بتوانند در شهرها راحت زندگی کنند. زیستن با آسودگی، سازوکارهای متعدد و وسایل گوناگونی را طلب می کند که سرلوحه آنها امنیت است. یعنی شهر باید ایمن باشد که هر کسی چه زن و چه مرد و یا کودک بتواند آزادانه و بدون درگیر شدن با مخاطرات و باخیال راحت در هر ساعت شبانه روز در کوچه و بازار، خیابان و محله تردد کند، به پارک برود، گردش و تفریح کند، فکر کند و بنویسد، با توجه به توانایی ها و علاقه خود رشته مورد نظر خود را انتخاب کند و آنگاه باتکیه بر تجربیات، تخصص، دانش و قابلیت های خود به کار مشغول شود، بی آنکه برای این عمل بهایی سنگی از جان، سرمایه اقتصادی، انسانی، اجتماعی و فرهنگی خود بپردازد.

۲- بیان مسئله

تامین امنیت یکی از بحثهای بسیار مهمی است که در فضاهای شهری باید به آن پرداخته شود. از آنجا که فضاهای شهری امروزی مولفه ای برای وقوع نابهنجاری های شهری و در نتیجه عدم وقوع امنیت در شهر می باشد، بنابراین بررسی جنبه های کیفی امنیت چه از لحاظ کالبدی و چه از لحاظ اجتماعی در فضاهای شهری امری ضروری است. وجود امنیت در فضاهای شهری، سبب ایجاد حس تعلق خاطر در ساکنان آن فضا شود. حس سرزندگی محیط آسایش خاطر را در ساکنان ایجاد کرده و مردم در فضا حضور پیدا خواهند کرد و وجود مردم در فضاهای شهری موجب افزایش امنیت شده است و مردم به راحتی در خیابان ها تردد میکنند. موقعیت مناسب جغرافیایی شهر قدس از لحاظ نزدیکی به دو کلان شهر تهران و کرج و قیمت پایین و مناسب مسکن موجب شده که افراد کم توان و افرادی از هر قشر از مردم به این محل مهاجرت کرده و به دلیل فرهنگهای مختلف مردم با کاهش امنیت مواجه هستیم. در محله کاج شهر قدس که یک محله ی ناامن بوده و از نظر کالبدی و بصری حس خوبی ایجاد نمی کند؛ با ناسازی مناسب و ایجاد خدمات رفاهی به این عمل آسفالت کردن خیابان ها و نوسازی ساختمان ها به کاهش جرایم و افزایش هر چه بیشتر این محل کمک خواهیم کرد.

۳- روش تحقیق

انتخاب روش انجام تحقیق رابطه ای تنگاتنگ با هدف ها و ماهیت موضوع مورد پژوهش و امکانات اجرایی آن دارد (آسایش و مشیری ۱۳۸۹) بنابراین با توجه به هدف تعریف شده روش توصیفی-تحلیل به کار گرفته شده و برای جمع اوری اطلاعات در ابتدا مطالعات کتابخانه ای و مشاهدات میدانی صورت گرفته. سپس از ابزارهایی همچون پرسشنامه و مصاحبه با ساکنین و مسئولین کمک گرفته شده است و در نهایت برای تحلیل از مدل سوات استفاده و راهبردها و سیاست های لازم انتخاب گردید

۴- مبانی نظری

۴-۱- امنیت

مفهوم امنیت به دفاع یا حفاظت از خود، خانواده، دوستان و اموال برمیگردد. مفهوم امنیت در فضای شهری از یک سو با جرم و از سوی دیگر با مفهوم بزه ارتباط پیدا میکند. همچنین می بایست میان ترس و خطر یا احساس امنیت کردن و در امان بودن تفاوت قائل شد. از نظر علمی درک اثرات جرم، یعنی ترس از وقوع جرم به اندازه خود آن، یعنی خطرهای آماری حاصل از وقوع جرم اهمیت دارد. واکنش نسبت به ترس از قربانی شدن، باعث می شود که بسیاری از مردم، از خطرات دوری کنند یا حداقل میزان در معرض خطر قرار گرفتنشان را کاهش دهند، که این خود می تواند منجر به عدم حضور مردم نه تنها در یک مکان خاص بلکه در بیشتر فضاهای عمومی شود

عنوان	مرجع امنیت	ارزشهای در معرض خطر	منابع تهدید	شکل تهدید
امنیت ملی	کشور یا رژیم	استقلال حاکمیت ملی	کشورها و بازیگران فرعی	تهاجم نظامی
امنیت انسانی	افراد، بشریت	بقا و کیفیت زندگی	کشورها و بلایای طبیعی	قتل، جنگ، فقر، جرم و بزهکاری
امنیت محیط زیست	اکوسیستم	بقاء زندگی	بشریت	آلودگی، گرمای زمین، تخریب محیط زیست
امنیت اجتماعی	ملت ها، گروههای اجتماعی	هویت و وحدت اجتماعی، هنجارها	کشورها فرهنگ های بیگانه	پاکسازی قومی، ژنوساید تبعیض نژادی

جدول ۱- انواع امنیت

۴-۲- دیدگاه های امنیت اجتماعی

۴-۱-۲- کارل دلبیو دویچ در تعریف امنیت اجتماعی می گوید: منظور از امنیت اجتماعی، گروه همبست های از مردم در یک سرزمین (قلمرو) در امتداد زمانی است که دارای احساس جمعی بسط یافته و نهادی شده، آداب و رسوم فراگیر، قدرتمند و به اندازه کافی قابل اطمینان بوده و حیات اجتماعی را در زمانی طولانی بیمه می کند و تغییرات آرام توأم با انتظارات قابل پیش بینی را در میان مردمش تجربه می کن (۱۹۹۹) وی در تعریف کاربردی خویش، امنیت اجتماعی را برابر با سطح توسعه انسانی و سطح نابرابری اقتصادی در نظر می گیرد

۴-۲-۲- گکز (۱۹۹۹) معتقد است: امنیت اجتماعی در یک مفهوم وسیع، حقوق بشر، توسعه، مسائل جنسیتی و موارد دیگری را که به آن برچسب امنیت انسانی زده می شود، دربرمی گیرد. وی علاوه بر مؤلفه های اخیر، مؤلفه های دیگری نظیر عدالت در سطح ملی، ریشه کن کردن فقر، آزادی نسل های آتی برای به ارث بردن یک محیط سالم را مطرح می سازد. در تعریف خود از آلکایر (۲۰۰۵) ناامنی اجتماعی، بر تهدیدات خشونت های داخلی، بحرانهای مالی، فقر، جنگ و رفتارهای جنایی (مجرمانه) متمرکز شده است.

۴-۳-۲- مولر در تعریف امنیت اجتماعی می گوید: " توانایی یک جامعه برای دوام و ویژگی های اساسی آن در فرایند تغییرات محیطی و در برابر تهدیدات واقعی یا احتمالی و به طور خاص امنیت اجتماعی، توانایی محافظت و شرایط قابل پذیرش برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، پیوندهای اجتماعی، هویت ملی، مذهبی (مذاهب) و رسوم اجتماعی می باشد. "

۴-۲-۴- مک سوئینی در تعریف امنیت اجتماعی می گوید: "امنیت اجتماعی آن است که چگونه جوامع منافع و هویتشان را خلق و باز هایشان نیز تولید می کنند. " (Bilgin, 2003). معتقد است: "امنیت اجتماعی بر تهدیدات علیه هویت فرهنگی بیش از حق حاکمیت دولتها متمرکز است (Bilgin, 2003) نمونه بارز تجربی بعد اجتماعی، منزل و مسجد است. وسیله ارتباطی در این دو واحد تعهد و دوستی است. یعنی در منزل و مسجد عمدتاً تعهد ذخیره شده است. به تعبیر دیگر، این دو واحد غالباً به تعامل اجتماعی با یکدیگر می پردازند. مضامین در منزل و مسجد، معمولاً سن آنها هستند. البته این دو واحد از دو جنس نسبتاً متفاوت هستند. به عبارت دیگر مسجد یک اجتماع عقیدتی است و روابط اجتماعی در آن غالباً از نوع برادری آرمانی می باشد، در حالی که منزل یک اجتماع طبیعی است و روابط اجتماعی در آن از نوع برادری خونی است. امنیت اجتماعی

مواردی چون امنیت زیستی یا بنیادی، جانی، سرمایه ای، قضایی و ارتباطی را نیز شامل می شود.

۴-۲-۵- ویور امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگیهای اساسی اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می کند. ویور بر ارتباط نزدیک میان هویت، جامعه و امنیت تاکید دارد و خاطر نشان می کند که جامعه امنیت هویتش را جستجو می کند. بطوری که باید قادر به حل اختلالات هویتی باشد و اعضای آن نمی توانند نسبت به چیزهایی که هویتشان را تهدید می کند احساس مسئولیت نداشته و آنها را تنها به دولت واگذار نمایند.

ویور معتقد است تئوری امنیت اجتماعی بر هویت‌های جمعی در مقیاس بزرگ مانند هویت‌های مذهبی و هویت‌های قومی متمرکز است که کارآیی و وظایفی مستقل از دولت دارند. ویور هویت را به عنوان مفهوم صریح امنیت اجتماعی قلمداد نموده و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح می شود که جامعه تهدیداتی نسبت به هویتش احساس کند

۴-۲-۶- بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنای ارگانیکی نهفته در این تئوری آغاز می کند و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح خواهد بود که نیروی بالقوه یا بالفعلی بعنوان تهدیدی برای هویت افراد جامعه وجود داشته باشد. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموع ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را بعنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می کنند یا به بیان دیگر معطوف به جنبه هایی از زندگی فرد می گردد که هویت گروهی او را سامان می بخشند.

فعالیت	نظارت	کنترل فضا/حاکمیت	
فعالیت های همجوار خیابان می بایست رهروان پیوسته ای را فراهم کند، تا بحث نظارت تقویت گردد.	نیاز به چشم‌هایی نظاره گر از سوی صاحبان طبیعی، هم ساکنان و هم استفاده کنندگان که می توانند با استفاده از تنوع فعالیت ها و عملکردهایی که مردم را جذب می کند تقویت گردد.	تمتایز کردن آشکار عرصه عمومی و خصوصی	جین جیکوبز
مخالف این نظریه است که حضور فعالیت های بیشتر وبالاخص حضور فعالیت های تجاری میزان جرم و جنایت را کاهش می دهد	ایجاد ظرفیت کالبدی - نظارت برای ساکنان و دیگر نهادها ممکن گردد	محیط کالبدی می بایست دارای خصوصیاتمانند مکانیزم های نمادین، مرزها و سلسله مراتبی تعریف شده از عرصه های خصوصی تا عمومی باشد تا پهنه های مختلف درک و دانسته شود.	اسکان نیومن
بر کاهش فعالیت از طریق حرکت و در نتیجه، کاهش سطح فعالیت تاکید دارد.	نظارت طبیعی به عنوان نتیجه معمولی استفاده از مایملک	کنترل دسترسی های طبیعی با هدف کاهش فرصت دسترسی به جنایت؛ استفاده از محصوریت های کالبدی که موجب افزایش قوت قلب و حس مالکیت ساکنین میگردد	موسسه پیشگیری از جرم cpted
از طریق یکپارچه سازی فضا و مسیرهای حرکتی می توان فضاهای به هم پیوسته ای را تعریف کرد که ایمن به نظر می رسند.	نظارت از طریق مردمی که در فضا حرکت می کنند، تامین می گردد.	فضاهایی که با سایر فضاها یکپارچه شده اند، پیاده ها را تشویق به حرکت و تماشا در آن فضاها میکنند.	بیل هیلر

جدول ۲- چهار نظریه مطرح شده در رابطه با جرم و خشونت در فضای شهری

۴-۳- هویت

هویت یکی از مهمترین و اساسی ترین مسائل حوزه های معرفت بشری است که بسیاری از اندیشمندان و متفکران در طی تاریخ به آن پرداخته اند. "فرهنگ معین واژه هویت را چنین تعریف کرده است: آنچه که موجب شناسایی شخص باشد. یعنی آنچه را که باعث تمایز یک فرد از دیگری باشد". (با تلخیص از معین. ۱۳۸۴: ۱۰۱۴)

از نیاز طبیعی انسان به شناخته شدن و معرفی شدن "چه کسی بودن" هویت به معنی به چیزی یا جایی نشات می گیرد. این احساس نیاز به تعلق، نیازی ذاتی و اساسی است که در هر فرد وجود دارد. به عبارت دیگر باید گفت هویت تعریفی است که فرد از خود و وجود خود می کند و به پرسشهایی چون چیستم و چه می خواهم، پاسخ می دهد و از طریق آن به ابعاد شخصیت خود، نوعی هماهنگی و انسجام نسبی می بخشد و از نظر روانی و رفتاری در زمان و مکان موضع یابی می کند. مهمترین کارکرد هویت، ایجاد پیوستگی و همانندی است. که در تحقق این امر، دو عنصر دخالت دارد که عبارتند از تعریف ما از خود و دیگران.

۴-۴- جرم

به فعل یا ترک فعلی گفته می شود که قانون ب رای آن مجازات تعیین کرده (ماده ۲ قانون مجازات اسلامی)؛ بدون توجه به این که غیر اخلاقی، سزاوار سرزنش جرم شناسان نیز، منجر به خسارت و خطرناک بود ه یا نه (ویلیامز، ۲۰۰۱، ۱۳). جرم شناسان نیز ناسازگاری افراد را در اجتماع، عمل ضد اجتماعی و جرم می دانند (دانش، ۱۳۶۶، ۴۶). حال آن که، از دیدگاه جامعه شناسی به جرم بیشتر از این حیث نگریسته می شود که تخلف از هنجارهای مقبول اجتماعی یا ارائه هنجارهایی مغایر است. تعریف جرم، هر چه که باشد، در جرایم شهری جرم شناسی و جامعه شناسی به هم می رسند و متخصصان این دو رشته، بدون ای ن که عنصر قانون را نادیده بگیرند، به بررسی دلایل ارتکاب جرایم در مناطق شهری می پردازند. در مناطق شهری می پردازند.

بنابراین، "جرایم شهری جرایمی هستند که در محیط شهری روی می دهند. منظور از محیط شهری همان مفهوم جغرافیایی و اجتماعی آن است؛ بدین ترتیب علاوه بر حومه شهر، شامل اشخاصی نیز می شود که به طور غیررسمی در حاشیه شهرها اسکان دارند. در مورد معیار تمایز مناطق شهری، برخی از محققان سه معیار مهم اندازه، تراکم و گوناگونی را مطرح ساخته اند" (بوتوم و ویلز، ۱۹۹۵، ۳). اندازه مهم است چون با افزایش جمعیت، افرادی با همدیگر ارتباط پیدا می کنند که هیچ گونه وابستگی به هم نداشته و نسبت به همدیگر غریبه محسوب می شوند. همین امر منجر به شکل گیری طبقات مختلفی، از حیث اجتماعی، میان مردم می شود. تراکم نیز فی نفسه باعث ارتکاب جرایمی است که نظیر آن در محیط های غیر شهری یافت نمی شود. گوناگونی نیز از این حیث تعیین کننده است که افرادی با ویژگی های مختلف فرهنگی، اقتصادی، اخلاقی و... در کنار هم زندگی می کنند؛ زیرا تمام این عوامل و تفاوت یا تبعیض در داشتن این ویژگی ها، خود زمینه جرایمی را فراهم می سازد که تصور ارتکاب آن ها در محیط روستایی ممکن نیست.

۴-۵- شرایط تحقق جرایم شهری

در بررسی این شرایط، تمام عناصر انسانی، جغرافیایی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مدنظر قرار می گیرد. شرایط تحقق جرایم شهری، یعنی شرایطی که فقدان بعضی از آن ها یا دقت در مدیریت فعالیت مشروع شهری، در کاهش جرایم و پی شگیری از آن ها مؤثر خواهد بود. این شرایط گاه با شخص بزه دیده و نحوه زندگی و فعالیت های روزمره او مرتبط است و گاه به شخص بزه کار و موقعیت های مجرمانه مربوط می شود.

به علاوه ممکن است نبود برخی از شرایط و معیارها زمینه تحقق جرایم شهری را فراهم ساخته یا ارتکاب آن ها را تسهیل کند.

شکل ۱- مدل شرایط تحقق جرایم شهری

۴-۵- فضای شهری امن

مفهوم فضای شهری امن در مقابل مفهوم فضای شهری ناامن قرار دارد. پدیده ناامنی دارای دو جنبه عینی و ذهنی است و کلیه عرصه های زندگی را در بر می گیرد. مقوله ناامنی از جنبه عینی، کلیه مظاهر ناامنی از جمله سرقت، قتل، خشونت و ... را شامل می شود. مقوله ناامنی از جنبه ذهنی، شامل داوری در خصوص امنیت منطقه و فضا است. ناامنی، پدیده ای همانند فقر است و می توان گفت که فقر مقدمه دیگر پدیده های آسیب شناختی از جمله ناامنی، خشونت شهری و غیره است (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۰۷).

۵- بررسی نمونه موردی

۵-۱- شناخت محدوده مطالعاتی

شهر قدس که با هسته اولیه قلعه حسن خان میرشکار شکل گرفته ، در سال های بعد با استقرار صنایع بزرگی نظیر گروه صنایع کفش ملی و نفت پارس به یکی از مکان های مهاجر پذیر و جمعیت جویای اشتغال در این گونه صنایع تبدیل شده است . تحولات این شهر در دو سه دهه اخیر تحت تاثیر مزیت های مکانی و فعالیتی آن به گونه ای شتاب زده و نابسامان بوده ، به نحوی که در فاصله سال های ۴۵-۵۵ نرخ رشد جمعیت ۶/۱۱٪ و در سال های ۵۵-۱۳۶۵ نرخ رشد ۳/۱۲٪ را تجربه کرده است . نزدیکی به شهر تهران و قرار گیری در فاصله کمتر از ۲۰ کیلو متری مزیدی بر دلایل رشد شتاب زده این شهر است . در حال حاضر شهر قدس جمعیتی معادل ۱۴۷/۲۳۰ نفر را در مساحتی حدود ۶۴۹/۲ هکتار در خود جای داده است . بر این اساس با توجه به میزان مساحت بافت پر در این شهر ، تراکم ناخالص و خالص جمعیتی به ترتیب برابر ۸۶ نفر و ۴۸۹ نفر در هکتار است .

۵-۲- اقلیم شناسی

از نظر ویژگی های طبیعی و اقلیمی ، شهر قدس در منطقه ای قرار گرفته است که پدیده های طبیعی و غیر طبیعی موجود اقلیم آنرا مورد تاثیر قرار داده است. عبور یکی از زیرشاخه های فرعی رودخانه کرج در بخش هایی از جنوب شهر ، بستر طبیعی مجموعه را متاثر ساخته است و از سوی دیگر قرارگیری محدوده شهر در نواحی بالادست دشت های حاصلخیز جنوب رشته کوه های البرز ، شرایط آب و هوایی آنرا از نواحی دامنه ای شمال آن متمایز میکند . عوامل مصنوعی و غیرطبیعی نیز به تدریج منشا اثراتی در میکروکلیمای محدوده گردیده است . مجاورت با محدوده های صنعتی غرب تهران و ایجاد تغییرات در بستر رودخانه کرج در نواحی بالادست و ایجاد معادن شن و ماسه در بستر رودخانه ، از جمله مهمترین عوامل تغییرات می باشد. توپوگرافی شهر قدس ، متاثر از توپوگرافی منطقه بوده و شیب عمومی شهر بصورت نامحسوس از سمت شمال غربی به جنوب شرقی است که ناهمواری های موضعی تغییراتی را در جهت شیب در قسمت هایی از شهر بوجود آورده است . در قسمت شمالی شهر و در کنار رودخانه ، تپه ای وجود دارد که مرتفع ترین بخش شهر را به وجود آورده است.

۵-۳- جمعیت

شهر قدس با ۲۳۰۱۴۷ نفر جمعیت یکی از سه شهر حوزه واقع در طبقه بندی جمعیتی ۱۰۰ تا ۲۵۰ هزار نفر است . طبق اطلاعات جمعیتی موجود ، رشد جمعیت در شهر قدس تا سال ۱۳۶۵ از نرخ بسیار بالایی برخوردار بوده و پس از آن از سرعت رشد جمعیت شهر کاسته شده است.

شرح	۵۵-۴۵	۶۵-۵۵	۷۰-۶۵	۷۵-۷۰	۷۵-۶۵	۸۵-۷۵
نرخ رشد جمعیت	۴/۱۲	۴/۲۴	۷/۶	۴/۶	۳/۶	۲/۵

جدول ۳- نرخ رشد جمعیت شهر قدس از ۱۳۴۵ تا ۱۳۸۵

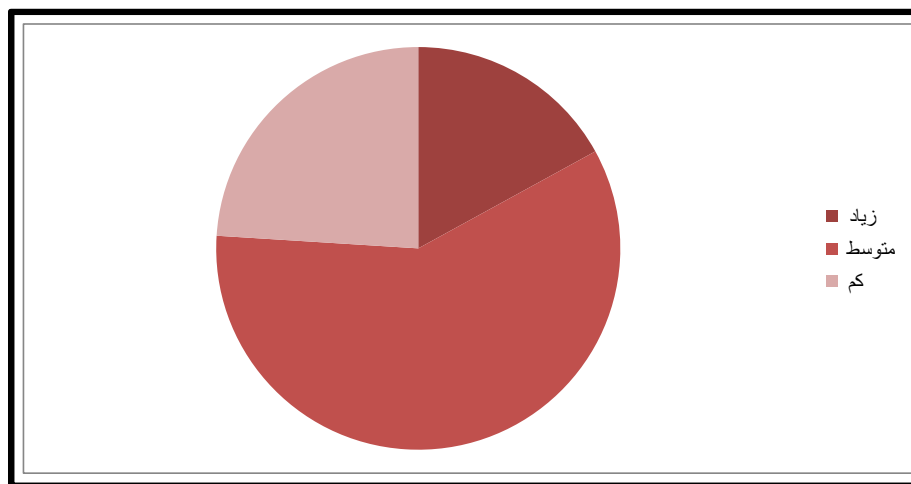

۶- جمع بندی

۶-۱- تحلیل و ارزیابی

۶-۱-۱- میزان رضایت مندی و حس تعلق خاطر

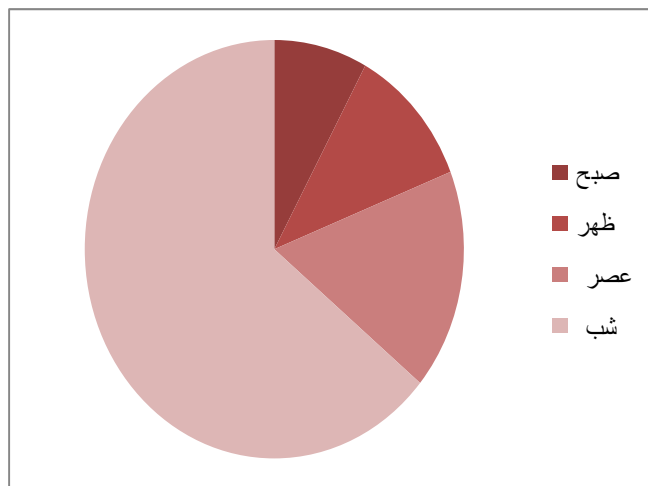
میزان رضایت مندی ساکنان از محله در بیشتر پاسخ دهندگان کم هست و بیشتر ساکنان احساس تعلق خاطر به محیط را ندارند و از ۱۰۰ نفر نمونه گیری شده تنها ۱۷ نفر رضایت داشتند و این نشان دهنده وجود مشکلات و معضلات بسیار در محله میباشد

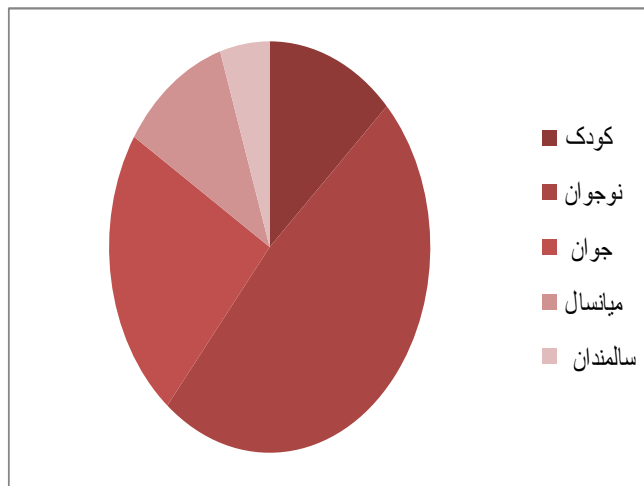
نمودار ۱- میزان رضایت مندی و حس تعلق خاطر

۶-۱-۲- میزان امنیت

طبق پاسخ های مردم ، به علت کاهش امنیت در شب حضور بانوان ونوجوانان در شب به تنهایی در شرایط خاص و با رعب و وحشت شخص همراه است در زمان تاریک شدن هوا میزان تردد در این محله کاهش مییابد عمده گروههای آسیب پذیر نوجوانان و جوانان هستند .

نمودار ۳- ساعتهایی که تردد در محله کاهش می یابد

نمودار ۲- گروه های سنی در معرض خطرات

۶-۱-۲- سوات

با توجه به نتایج پرسشنامه و تحلیل آنها صورت گرفته جدول swot زیر ارائه می گردد .

تهدید	فرصت	نقاط ضعف	نقاط قوت	مولفه ها
		وجود ناهنجاری های اجتماعی	افزایش سواد ساکنین محله	جغرافیایی و اجتماعی
		ضعف مالی ساکنین		اقتصادی
وجود کنج ها خطرناک در محله و ایجاد کننده رعب و وحشت بین مردم و جرم خیزی محله	تبدیل مخروبه ها و کاربری های فرسوده و تبدیل آنها به کاربری ها مختلط .			کالبدی
		پارک وسایل نقلیه موتوری در پیاده روها. شبکه دسترسی ها نامناسب مشکل روان شد آب و فاضلاب داخل کوچه ها		زیرساختی
		وجود کاربری هایی چون تعمیرگاه و تعویض روغنی که منجر به آلودگی پیرامون می شوند. کمبود فضای سبز در سطح محله		کیفیت محیطی
		نبود طرح تفصیلی مختص شهر قدس		مدیریتی

جدول ۴- سوات محله کاج

۲-۶- چشم انداز

در تدوین چشم انداز توسعه شهر قدس نکات زیر به عنوان اصول طراحی بیانیه مطرح است .

- نقش و جایگاه شهر قدس در حوزه شهری کرج - شهریار .
- ویژگی های شهر قدس از نظر ساختار محیط طبیعی ، مصنوع ، شبکه ارتباطات اصلی ، الگوی تراکمی و درکل ساختار وضع موجود شهر .
- وضعیت شهر و اراضی اطراف آن در طرح مقیاس حوزه
- دیدگاه مدیران شهری قدس نسبت به وضعیت حال و آینده شهر .
- مسائل و مشکلات و گستره ها و کانونهای بحرانی شهر
- ❖ شهری خودکفا : از نظر نیازهای خدماتی ، مناسب سکونت ، که ساختار عملکردی آن قدرت پاسخگویی لازم رابه نیازهای شهروندان را از نظر مقیاس و سطح پوشش دارد ساکنان شهر به واسطه بسترهای مناسب فعالیتی (صنعت ، خدمات و فعالیت های گردشگری و پذیرایی) ، از نظر اقتصادی و درآمدی وابسته به مکان شهر هستند.
- ❖ شهری پیوند خورده با طبیعت : که چهره باغ ماندنی به آن بخشیده و در این راه مسایل و مشکلات پیشین خود را با تقویت بسترهای اقتصادی خود از طریق پرداخت به پتانسیل ها ، ارتقای نقش و جایگاه خود در سطح حوزه که همانا ویژه و متشخص است ، به لحاظ عملکردی و جامعه عمل پوشاندن به نتایج توسعه پایدار در خطه سرزمینی کرج - شهریار ، حل کرده است .
- ❖ شهری که ساختار آن مبتنی بر فضاهای رفت و آمد انسانی و پایدار است و ساختار کالبدی آن به عنوان موجودی زنده ، عرصه زندگی اجتماعی گروه ها و اقشار مختلف را رقم می زند . در این بین طبیعت به عنوان عامل مهم در ارتباط با صنعت ، خدمات و فعالیت های گردشگری و پذیرایی نقشی مکمل را بازی نموده وبا خواص خود در حال بسیاری از مسائل و مشکلات روزمره همراهی می کند .
- ❖ شهری که در راستای رسیدن به اهداف توسعه پایدار در سطح حوزه ، خود رابا عناصری چون رفت و آمد ، ساختار کالبدی و محیط اجتماعی پایدار تقویت کرده و بهره مندی از امکانات را بستری برای ایفای نقش خود نهاده است .

۳-۶- اهداف

با توجه به چشم انداز طراحی شده ، اهداف توسعه شهر قدس موارد زیر را در بر می گیرد :

۳-۶-۱- اهداف زیست محیطی :

- تامین کیفیت محیطی و حفاظت و صیانت از ارزشهای زیست محیطی موجود
- احیای ارزش های محیطی از دست رفته و ارتقای کیفیت های زیست محیطی موجود .

۳-۶-۲- اهداف اجتماعی - اقتصادی :

- تقویت شاخص های کیفی زندگی شهری .
- ارتقای هویت مکانی در سطح شهر .
- ارتقای پایه های اقتصادی شهر بر اساس نقش و جایگاه آن در سطح حوزه که همان صنعت ، خدمات و گردشگری و پذیرایی است .
- جذب نیروی کار در اقتصاد شهر به نحوی که سفرهای کاری به حداقل ممکن برسد .

۳-۶-۳- اهداف کالبدی - فضایی :

- دستیابی به شرایط مناسب سکونت به لحاظ زندگانی محله ای و خدمات مورد نیاز این امر به لحاظ کمیت و

کیفیت

- پخش مناسب تراکم (از لحاظ جمعیت و ساختمان) در راستای ایجاد هسته های شهری مختلف و متنوع در عین انسجام کلی شهر و ساختار آن .
- حرکت به سمت جامه عمل پوشاندن به کاربری های کلان در نظر گرفته شده در سطح حوزه که در ارتباط با این شهر قرار دارند .
- ایجاد تعامل بین ظرفیت های سکونت ، اشتغال و خدمات با توجه به نقش و جایگاه شهر از یک سو و مشکلات مسائل آن از سوی دیگر (علی الخصوص کانون ها و گستره های بحرانی)
- کارآمدی شبکه راه ها در ارتباط با نیازهای جدید و شخصیت شهر
- ایجاد روابط مناسب ما بین اجزای ساختار کالبدی نه فقط از طریق معابر که از طرق دیگر نظیر کریدورهای بصری ، حرکت پیاده ، ارتباطات الکترونیک و نظایر آن.

۶-۳-۴- اهداف مدیریتی و مشارکتی توسعه :

- بهینه سازی الگوی مصرف در بخش های کلان زیربنایی و روبنایی
- ارتقای کیفی ساختارهای مدیریتی شهر در مقیاس های مختلف
- ایجاد محیط های همگانی با ویژگی های مختلف زیبایی ، سازگاری عملکردها، مکان مناسب و با هویت ، عرصه عمومی که همگان حق استفاده برابر از آن را دارند

۶-۴- راهبردها

۱-۴-۶- راهبردهای زیست محیطی

- حفاظت از ارزشهای محیط طبیعی در باغات درون شهر با امکان افزایش بهره دهی نظیر استقرار در فعالیتهای گردشگری و پذیرایی .
  - باغات و اراضی خارج شهر : جلوگیری از ساخت و ساز غیر قانونی ، تفکیک ، تبدیل اراضی به کاربری های صنعتی و نظایر آن .
  - مدیریت مصرف آب و انرژی کنترل توسعه انسان ساخت ، استفاده از فن آوری های نو در آبیاری و جلوگیری از گسترش روزافزون کاربری های صنعتی و مسکونی و در دل باغات .
  - جلوگیری از تفکیک باغات ، خشکاندن و تخریب آنها
  - بهره گیری از لبه شهر در مجاورت دریاچه پیشنهادی برای توسعه امکانات تفریحی ، ورزشی و گردشگری .
- ۲-۴-۶- راهبردهای اجتماعی - اقتصادی
- ایجاد محیط های هویت ساز و برانگیزاننده حس تعلق به مکان از طریق افزایش خدمات محله ای و کیفیت محیط شهری .
  - بارگذاری متعادل جمعیت در سطح شهر با توجه به توان های محیطی محله ها
  - قانونی کردن مالکیت های قولنامه ای با اصلاح قطعه بندی و تراکم ساختمانی و تشویق مالکان به نوسازی بافت فرسوده و نابه هنجار .
  - ارتقای اقتصاد پایه با تشویق به تامین خدمات گردشگری و پذیرایی .
  - تشویق صنایع به استفاده از فن آوریهای برتر و غیر آلاینده در راستای افزایش کیفیت محیط .
  - ارتقای سرمایه های اجتماعی با تاسیس مراکز آموزش و پرورش ، آموزش عالی و فنی - حرفه ای.

۳-۴-۶- راهبردهای کالبدی - فضایی

- تامین کاربری های مختلف از لحاظ سطح و سرانه و نحوه پخش در کلیه مکان های مورد نیاز و قابل توسعه .
  - حرکت به سمت استفاده از الگوی سکونت متراکم پایدار در مقابل بی حد و حصر سطح کاربری مسکونی.
  - مکان گزینی مناسب کاربری های صنعتی ، خدماتی و گردشگری و پذیرایی در شهر و اطراف آن با توجه به ضوابط عمومی کنترل و هدایت عرضه زمین در این نوع کاربری .
  - ایجاد زیرساخت های مناسب مانند راه ها و ارتباطات اصلی ، تاسیسات و تجهیزات زیربنایی و مانند آن جهت قرارگیری کاربری های صنعتی در بخش های در نظر گرفته شده بر اساس مبانی مکان گزینی.
  - ایجاد محورها و کانونهای منسجم خدمات رسان جهت رفع مشکلات ، ساکنان از یک سو و انسجام بافت از سوی دیگر .
  - اصلاح معابر از لحاظ نقش و مقطع عرضی و تقاطع ها از لحاظ هندسی .
  - ارتقای محیط های شهری از طریق پرداخت به عناصر مکمل نظیر کف سازی ، مبلمان و نظایر آن و توان های موجود نظیر باغات .
  - استفاده از توپوگرافی طبیعی موجود در جهت رسیدن به الگوی توپوگرافی مصنوع جهت برقراری روابط بصری مابین نقاط مختلف شهر.
- ۶-۴-۴- راهبردهای توسعه مشارکتی
- اعمال سیاست های مشارکتی در زمینه حفظ باغات نظیر تغییر کاربری و امکان تاسیس واحدهای پذیرایی و گردشگری در داخل آنها با تخفیف در عوارض (مشروط به ممانعت از قطع حتی یک درخت) .
  - شکل دادن به مشارکت های عمومی - خصوصی برای پروژه های کلان شهر
  - مشارکت دادن نهادهای مدنی و مردم در اداره محله ها (تقویت شورایاری) .
- ۶-۴-۵- راهبردهای مدیریت توسعه
- تقویت و آموزش نیروی انسانی شهرداری برای کنترل و هدایت توسعه در چارچوب طرح جامع راهبردی
  - پایه گذاری منابع درآمدی پایدار برای شهرداری (نظام عوارض و مالیات و دریافت بهای خدمات شهری).
  - تشویق راه کارهای مشارکتی شهرداری و بخش خصوصی و مالکان برای اجرای طرح های توسعه شهری
  - مشارک دادن شهروندان در اداره محله ها از طریق ایجاد شورایاری ها .
  - همکاری با دیگر شهرهای حوزه برای اجرای طرح های مشترک ، به ویژه در مورد راه ها و محیط زیست
- ۶-۵- سیاست ها
- ۶-۵-۱- سیاست های اجرایی تحقق راهبردهای توسعه
- یکی از مهمترین عوامل در تحقق راهبردهای توسعه در شهر قدس با توجه به نوع انگاره ها در بیان راهبردهای توسعه تعیین و تدقیق خط محدوده پیشنهادی شهر از یک سو و رسیدن به حدود تدوین شده در برنامه خدمات سطح حوزه و شهر در زمینه پهنه های مختلف است . با توجه به پهنه بندی پیشنهادی و همچنین جمعیت شهر در افق طرح ، به نظر نیازی به تغییر زیادی در محدوده قانونی وجود ندارد لیکن با توجه به آنکه نقش شهر در آینده صنعت و خدمات در نظر گرفته شده و همچنین با عنایت به موضوع باغات و تلاش حداکثری در راستای حفاظت و احیای آنها و نحوه پخش اراضی بایر در سطح شهر و مالکیت آنها تغییراتی اندک در محدوده شهر داده شده است .

۲-۵-۶- سیاست های موضوعی

- سیاست های برنامه کلی توسعه شهر :
  - تعریف انواع پروژه های موضوعی در محدوده بافت های فرسوده .
  - افزایش نفوذپذیری در بافت های فشرده شهری .
  - تعیین تکلیف مالکیت ، تامین منابع مالی پایدار و فراهم آوردن زمینه مشارکت شهروندان در مراحل بهسازی و ساماندهی (تهیه طرح ، اجرا ، بازبینی و بازنگری) .
  - پذیرش سیاست های کلان و قابلیت های اساسی از سوی مردم ، مسئولین و مدیران شهری .
  - ارتقاء کیفی محیط سکونت با کشف عناصر هویت بخش .
  - راهکارها و ایده های فضایی متنوع و پرهیز از الگوهای یکسان برای گونه های متفاوت بافت .
  - سازمان دهی اقدامات با مشارکت مردم و مسئولان
  - فضای کالبدی موضوع (بافت مسکونی ، بافت شهری ، محورها و ...)
  - بهره برداران (شامل ساکنین بالفعل بالقوه) از مجموعه و ساکنین بالقوه شهر
  - سرمایه گذاران (شامل سرمایه گذاران زمین و بنا در سطوح مختلف محلی ، منطقه ای و ملی)
  - تصمیم سازان و تصمیم گیران (شامل مشارکت کنندگان در تصمیم گیری و تصمیم گیران در سطوح مختلف فوق)
  - مدیران و مجریان که شامل سازندگان و اجراکنندگان تصمیمات هستند .
  - تجهیز منابع مالی و انسانی (دستمایه اصلی توسعه) در انجام اقدامات توسعه شهری .

۳-۵-۶- سیاست های موضوعی و موردی

- سیاست های موضعی و موردی در شهرقدس ، در موارد زیر خلاصه می شود :
- ساماندهی صنایع ناسازگار با محیط سکونتی: همانطور که در بخش کاربری اراضی موجود مورد بحث قرار گرفت ، اراضی بخش جنوبی و شرقی شهر از کاربری های صنعتی و کارگاهی بعضا ناسازگار با محیط شهری هستند . سیاستهای اصلی در برخورد با این گونه کاربری ها را می توان در دو مورد بیان کرد. مجتمع سازی و ایجاد مراکز کار و فعالیت در مقیاس شهری و فراتر در محدوده کاربری های نمایشگاهی و واحدهای فروش . سیاست دیگر در رابطه با کاربری های صنعتی و کارگاهی مطرح است که ساماندهی آنها در طرح حوزه شهری کرج - شهریار با اندیشمندان مراکز صنعتی در اطراف شهر میسر است . جابهجایی این گونه کاربری ها و آزادسازی اراضی آنها جهت مصارف کاربری های خدماتی و سکونتی از راه کارهای طرح است .
  - هویت بخشی هسته اولیه شهر : احیای ارزشهای فراموش شده هسته اولیه شکل گیری شهر در اطراف قلعه حسن خان میرشکار مهمترین رهیافت دستیابی به هویت از دست رفته شهر است . ارائه الگوی مناسب در این محدوده در قالب طرحی با مقیاس تفصیلی (به صورت طرح موضعی) ، این مرکز هویت زای شهر را احیا خواهد کرد .
  - حفاظت از باغات و پهنه های سبز درون شهری : حفظ حداکثری باغات از یک سو و توجه به صرفه اقتصادی استفاده آبی از آنها از سوی دیگر ، حفظ باغات را به تعریف پهنه های ویژه باغ - مسکونی ، فضاهای عمومی با غلبه سبز و باز و پهنه های کار و فعالیت با غلبه سبز و باز سوق می دهد . تعریف پهنه های فعالیت با غلبه فضاهای سبز و باز در جنوب غربی شهر ، از جمله راه کارها است .

- تقویت نقش و جایگاه شهر در حوزه شهری کرج – شهریار : شهرقدس یکی از سه شهر بزرگ حوزه است .
قرارگیری پهنه آموزشی و گردشگری در شهر و همچنین گستره صنعتی در اراضی جنوبی از نمودهای تحقق این نقش است .

منابع

۱. فقهی فرهمند، ناصر؛ زنجانی، سعید(۱۳۹۲)ارتباط بین امنیت اجتماعی با مولفه های سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی،فصلنامه تخصصی دانش انتظامی آذربایجان شرقی، شماره ۸، صص ۴۵-۶۹
۲. خادم الحسینی، احمد؛ منصوریان، حسین(۱۳۸۹)سنجش کیفیت ذهنی زندگی در نواحی شهری، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره ۳، صص ۴۵-۶۰
۳. قرایی، فریبا؛رادجهانبانی،نغیسه(۱۳۸۹)بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری،آرمانشهر،شماره ۴،صص ۱۷-۳۲
۴. السان،مصطفی (۱۳۸۷) پیشگیری چندنهادی از جرایم شهری،فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم،شماره ۹،صص ۷-۳۲
۵. آقایی،علی اکبر؛ تیمورتاش،حسن(۱۳۸۹) بررسی رابطه و فرآیند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی ، دانشنامه،شماره ۸۷،صص ۳-۲۲
۶. وثوقی،منصور؛ آرام،هاشم(۱۳۸۸) بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن در شهر خلخال، پژوهش نامه علوم اجتماعی،شماره ۳،صص ۱۳۳-۱۵۳
۷. یعقوب اسماعیل زاده، حسن اسماعیل زاده، عوامل موثر در کاهش یا افزایش امنیت اجتماعی شهرها
۸. صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷) ، ویژگی های محیطی فضاهای شهر امن. تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی معماری
۹. نویدنیا،منیژه(۱۳۸۲) درآمدی برامنیت اجتماعی،فصلنامه مطالعات راهبردی،شماره ۱۹،صص ۵۵-۷۷
۱۰. وارثی، حمیدرضا؛عامل بافنده،مهدی (۱۳۸۹) بررسی و تحلیل مولفه های هویت شهری و رابطه آن با میزان تعلق مکانی ساکنین شهرهای جدید،شماره ۲،صص ۱۷-۳۶
۱۱. صالحی امیری،رضا؛افشاری نادری،افسر(۱۳۹۰) مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران،فصلنامه راهبرد، شماره ۵۹، صص ۴۹-۷۶
۱۲. بحرینی، سید حسین و تاجبخش، گلناز (۱۳۷۷) . مفهوم قلمرو در طراحی شهری. تهران: انتشارات هنرهای زیبا دانشگاه تهران، شماره ۶
۱۳. اشنایدر، ریچارد و ترکیچن (۱۳۸۷). برنامه ریزی شهری برای پیشگیری از جرم. ترجمه فروزان سجودی. تهران: انتشارات میزان
۱۴. صداقت جهرمی،سعید (۱۳۸۷) بازنده سازی و ایجاد حیات اجتماعی در فضاهای عمومی شهری بر پایه تقویت هویت آنها،اولین همایش بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری مشهد مقدس ۲۰ و ۲۱ آذرماه
۱۵. عسگری تفرشی،حدیثه؛ادیب زاده،بهمن و دیگران (۱۳۸۹) بررسی عوامل محیطی موثر در نوسازی بافت های فرسوده شهری به منظور افزایش امنیت محلی،هویت شهر،شماره ۶، صص ۳۹-۵۰
۱۶. عبدالهی حقی، مریم (۱۳۸۳) پایان نامه: پیشگیری از جرم از طریق برنامه ریزی کاربری اراضی شهری (مورد مطالعه سرقت در شهر زنان) ، استاد راهنمای محض کلانتری
۱۷. طرح جامع (راهبردی-ساختاری) شهرقدس
۱۸. قرایی، جهانبانی، رشیدپور، (۱۳۸۹) ، بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری
۱۹. فهرست سایت ها:
۲۰. www.magiran.com
۲۱. www.sid.ir